

"Bir nekre marife olarak mükerreren zikredilirse, o marife, o nekrenin aynı olur. Fakat o nekre, nekre olarak zikredildiği takdirde, alelekser birbirinin aynı olamaz..." ifadelerini açıklar mısınız?

İşte, Rablerinin gösterdiği doğru yol üzerinde olanlar onlardır. Dünya ve âhirette saadet ve kurtuluşa erenler de onlardır." (Bakara, 2/5)

Bu ayette iki defa geçen "**hüden**" yani "**onlar**" kelimesi belirsizlik ifade ediyor; dolayısıyla ikisi de farklı manalar ihtiva ediyor, aynı şeyin tekrarı değildir. Şayet bir nekre yani belirsizlik ifade eden bir kelime, marife olarak, yani manası malum olarak tekrar edilse, o zaman nekreler birbirinin aynı olur, bir nevi nekre marife hükmüne geçer. Ama nekre nekre olarak yani belirsizlik belirli hale gelmediği sürece, bir birinin aynı olmazlar, farklı manalara kaynak teşkil edebilirler.

Bu ayette de iki defa tekrar edilen **hüden** yani onlar kelimesi iki farklı mana ihtiva ediyorlar. Birinci ayette geçen "**hüden**" masdar ikinci **hüden** ise ondan hasıl olan bir neticedir. Yani dünya ve ahiret saadetinin menbaı ve masdarı, doğru yol üzerinde gitmeye bağlıdır.

Evet, çoğunlukla böyledir. Bir nekre marife olarak mükerreren zikredilirse, o marife, o nekrenin aynı olur. Fakat o nekre, ikinci defa nekre olarak zikredildiği takdirde, alelekser birbirinin aynı olamaz.

Buna şöyle bir misal vermek uygun olur.

İnşirah sûresi nâzil olduğunda Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm), "**Allah'ın bir zorluğa karşılık iki kolaylık takdir buyurmasına**" çok sevinmiş, son derece mesrûr olarak mütebessim bir şekilde şöyle buyurmuştur:

"Bir zorluk iki kolaylığa asla galip gelemez. Çünkü 'Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır.' (İnşirah, 94/5-6)"(1)

Usr (zorluk) ve **yüsr** (kolaylık) kelimeleri bu âyetlerde tekrar edilmişlerdir. Ancak

usr, el (*elif-lam; belirlilik*) takısı ile **marife** olarak, **yüsr** ise **nekre** (*belirsizlik*) olarak gelmektedir. Arapça dil kâidelerine göre **marife** kelimenin tekrar edilmesi aynı şeyi ifâde ederken, **nekre** kelimenin tekrarlanması farklı bir şeyi ifade etmektedir. Bu sebeple **usr** iki defa tekrar edilmesine rağmen tek bir zorluk olarak kalmış, **yüsr** ise iki ayrı kolaylık olmuştur.

Buna göre, aynı zorluğun beraberinde diğer bir kolaylık var manası vardır. Bu ifâde, Yüce Allah'ın

"De ki: Siz bizde iki güzelliğin birinden başkasını mı gözetliyorsunuz?" (*Tevbe, 9/52*)

mealindeki ayeti gibidir (yani mü'minler için birden fazla güzellik sabit olduğu gibi, birden fazla kolaylık da sabit olur).(2)

İşaratü'l-l'caz'da geçen ifadede de benzeri bir anlatım söz konusudur. İlk defa geçen **"hüden / bir hidayet"** kelimesinin elif-lamsız (yani nekre) gelmesi, ikinci defa geçen **"hüden"** lafzının öncekinden farklı olduğuna bir işarettir. Çünkü aynı kelime ikinci defa da nekre gelmiştir. Bu da ikincisini birinden farklı bir manayı ifade ettiğinin ve öncekiyle aynı olmadığını gösterir. Birincisi masdar, ikincisi ise hasıl-ı bilmasdardır, birincinin meyvesi olarak gözle görülen sabit bir sıfattır.

Dipnotlar:

(1) bk. *Hakim, Müstedrek, II, 575.*

(2) bk. *Buhârî, Tefsîr, 94.*